

A Xile encara no s'ha decidit tot

El 12 de desembre hi ha eleccions presidencials a Xile. El candidat socialista, Ricardo Lagos, supera, ni que sigui de poc, el seu competidor més directe, l'ultradretà Joaquín Lavín, que evita tant com pot haver de parlar de Pinochet.

L'encausament de Pinochet distorsiona inevitablement la campanya electoral xilena. Amb tot, els seus partidaris intenten d'evitar el debat sobre l'ex-dictador.

En una enquesta electoral feta entre els dies 1 i 10 de juliol d'enguany, el candidat socialista a presidir el govern de Xile, Ricardo Lagos, tenia una còmoda distància de catorze punts sobre el seu adversari d'extrema dreta, Joaquín Lavín. Però ara els darrers sondatges coneguts indiquen que la victòria de Lagos pot ser molt justa, el dia 12 de desembre, tant que no impediria el recurs a una segona tanda, prevista per al 16 de gener. Res no feia preveure, fa uns quants mesos, una situació política tan complexa.

Si es confirmaven aquestes previsions, els partidaris d'Augusto Pinochet haurien aprofitat molt bé les febleses del sistema democràtic, la conjuntura de recessió econòmica i també el desgast del govern d'Eduardo Frei per la traumàtica detenció del dictador a Londres. Després de quasi deu anys de govern democràtic, una part significativa de la societat xilena manifesta indicis evidents d'una certa pèrdua d'aquella il·lusió col·lectiva que va significar la recuperació del règim de llibertats després de disset anys de dictadura. El desencant s'ha alimentat del tancament en fals d'una transició política que no ha trobat la manera de reparar les profundes desigualtats socials.

Malgrat tot, ningú no posa en dubte la capacitat de lideratge de Ricardo Lagos. Aquest advocat, doctor en economia per la Universitat de Duke (Estats Units), representa els valors d'una es-

Ricardo Lagos, el candidat socialista, començaria el mandat amb molta debilitat, si li calgués una segona tanda.

querra social-demòcrata pragmàtica que va avenir-se a participar en un projecte de concertació amb la Democràcia Cristiana (DC) per recórrer en coalició el camí del difícil trànsit de la dictadura a la democràcia, sota estricta vigilància militar. La històrica decisió d'unitat entre aquestes dues velles formacions rivals de sempre va néixer de la necessitat de vèncer la dictadura militar en el plebiscit crucial del 5 d'octubre del 1988.

El no majoritari del 58% de xilens a la continuïtat de Pinochet en aquesta consulta va consolidar una fórmula peculiar d'encarar la reconstrucció d'un dels països llatinoamericans de més llarga tradició democràtica.

Patricio Aylwin primerament i Eduardo Frei després, tots dos de la DC, han encapçalat governs de consens de centre-esquerra —amb la sola exclusió dels comunistes—, des del 1990 fins ara. En tot aquest període, l'oposició, integrada per les dues formacions polítiques pinochetistes, ha conservat un seguit de privilegis previstos pel pervers articulat de la vigent constitució, redactada el 1980 pel govern autoritari. Tot un seguit de normes-trampa destinades a entrebancar l'acció de govern dels demòcrates i a protegir tots els qui van tenir complicitats amb la dictadura, sempre sota l'espasa tutelar d'unes forces armades disposades a mantenir una posició dominant per damunt la societat civil.

La classe agràida a Pinochet. A diferència dels altres dictadors militars de la regió, Augusto Pinochet va saber crear al seu voltant un considerable teixit social que mai no ha deixat de ser-li fidel. És una classe agràida que va aconseguir la concessió de prerrogatives exclusives individuals i col·lectives. Aquesta xarxa d'interessos superiors conserva encara intactes els beneficis obtinguts durant aquells anys, i com és natural, es resisteixen a cedir ni un

pam de terreny de les immunitats assolides. Agrupats al voltant de la Unión Democrática Independiente (UDI), la formació més fanatitzada, i de Renovación Nacional (RN), menys extrema que no la UDI però en coalició electoral amb aquesta, superen el 35% dels vots en totes les eleccions fetes a Xile des del 1990.

Joaquín Lavín, de quaranta-sis anys, l'alcalde que el 1996 va ser escollit amb el 78% del total de vots al barri exclusiu de Las Condes a Santiago, aglutina la resistència pinochetista. Això no obstant, amb un discurs populista, intel·ligent, moderat en les formes, evitant tota referència a Pinochet i al passat –perquè més val no parlar-ne gaire–, Joaquín Lavín ha aixecat el sostre electoral, segons els sondatges. Amb aquesta estratègia de rentada de cara també ha volgut seduir els sectors de la Democràcia Cristiana més proclius a votar una opció conservadora que no pas un candidat socialista.

On ha arribat l'allunyament de Lavín respecte al general, que ni tan sols va assistir –ni ell ni cap dels seus col·laboradors– al sopar del vuitanta-quatrè aniversari de Pinochet, on sí que hi havia la cúpula militar i molts dirigents de l'UDI i la RN? És clar, l'objectiu d'entrada és d'evitar un triomf de Lagos el 12 de desembre i forçar una segona tanda. Així, a diferència d'Aylwin i Frei, presidents elegits a la primera amb més del 50% dels vots, el mandat de Lagos començaria molt debilitat i, a més, li caldrien els sufragis dels seguidors dels partits menors, entre ells, els de la candidata comunista, Gladys Marín. El vot de la por, en aquest cas, amanit de forma convenient per Lavín, podria arribar a ser decisiu.

Però un altre factor que explicaria també l'ascens de Joaquín Lavín seria estrictament de signe econòmic. La devaluació de la moneda brasilera i, abans, la crisi asiàtica, han instaurat la recessió en l'economia xilena. L'indicador de creixement previst per a final d'any no arribarà, ni de lluny, a les xifres d'exercicis anteriors en

EFE

Ricardo Lagos, el candidat socialista, en un acte de campanya. Lagos segurament que serà el guanyador, però en una segona tanda, si hem de fer cas de les enquestes.

un país acostumat a ostentar unes finances sanejades, convertides en model a imitar per a tota la regió. El considerable augment del nombre de parats, amb un percentatge superior al 12% de la població activa (unes 700.000 persones) afavoreix la barreja de desànim, d'una banda, i de crítica adreçada als partits governants, d'una altra.

Tot i aquesta realitat, les receptes exposades pel candidat de la dreta extrema ja són massa conegudes a Xile: neoliberalisme, competència sense limitacions i mercat, mercat, mercat. Propostes universals en retrocés, que precisament a Xile van generar una societat de desigualtats quan hi foren experimentades i aplicades durant la dictadura, com si es tractés d'un laboratori d'assaig, les teories propugnades per Mil-

ton Friedman i la seva Escola de Chicago.

També resta per veure la influència que tindrà el cas Pinochet. La posició bel·ligerant sostinguda pel govern Frei des del 16 d'octubre del 1998 ha suscitat no poques controvèrsies al si de la coalició de partits que integren el govern. En aquest sentit, Ricardo Lagos, amb arguments diferenciats, s'ha compromès a crear les condicions "per tal que se sàpiga la veritat i es faci justícia", i això fins al punt d'admetre: "quan tot el món ens diu que no som capaços de jutjar Pinochet, això vol dir que no tenim un sistema democràtic digne d'aquest nom".

Per molt que a Europa pugui sorprendre, a Xile el 12 de desembre encara no s'ha decidit.

Antoni Traveria